

TIESU PRAKSES JAUNUMI

Cienījamais lasītāj!

Šajos zvērinātu advokātu biroja RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS sagatavotajos tiesu prakses jaunumos atradīsiet apskatu par būtiskāko Augstākās tiesas Civillietu departamenta praksē.

Šiem un citiem mūsu biroja jaunumiem ātrāk un ērtāk ir iespējams sekot arī Raidla Lejiņš & Norcouš Latvijas biroja Twitter kontā [@RLN_Latvia](#).

Ar cieņu -

Ģirts Lejiņš
Partneris,
Zvērināts advokāts,
Tiesvedības prakses grupas
vadītājs

Kristīne Zīle
Zvērināta advokāte

Šajā numurā:

Nozares jaunumi

- Ar sprieduma izpildi saistītie izdevumi un to atļūdzināšanas pienākums; Sprieduma nekavējošas izpildes jēdziens
- Ar lietas vešanu saistīto izdevumu atļūdzināšana noraidītas pretprasības gadījumā
- Jēdzienu "darbinieka nosūtīšana" un "komandējums" nošķiršana, izdevumu un dienas naudas aprēķināšana un izmaksa darbinieka nosūtīšanas gadījumā
- Apvērsuma prasības iesniegšanas termiņa jēdziens; Ekonomiskā krīze un "nepārvaramas varas" jēdziens

Nozares jaunumi

Ar sprieduma izpildi saistītie izdevumi un to atļūdzināšanas pienākums; Sprieduma nekavējošas izpildes jēdziens

[at.gov.lv](#)

2014. gada 26. septembrī LR Augstākās tiesas Civillietu departaments izskatīja atbildētāja kasācijas sūdzību par apgabaltiesas papildspriedumu prasībā par atstādināšanas no darba atzīšanu par spēkā neesošu un vidējās izpeļņas par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu. Raidla, Lejiņš & Norcouš advokāti šajā lietā pārstāvēja atbildētāja intereses.

Ļsumā par lietas apstākļiem. Ar rajona tiesas spriedumu prasītāja prasība tika apmierināta daļēji, nosakot nekavējošu izpildi spriedumam daļā par darba samaksas piedziņu. Pēc prasītāja lūguma izsniegts izpildu raksts sprieduma izpildei šajā daļā. Spriedums tika pārsūdzēts kā apelācijas, tā kasācijas kārtībā un LR AT Senāta Civillietu departaments apelācijas instances spriedumu atcēla. Izskatot lietu atkārtoti, apgabaltiesa ar spriedumu prasītāja prasību pret atbildētāju par rīkojuma atzīšanu par spēkā neesošu un vidējās izpeļņas par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu noraidīja pilnīgi un no prasītāja par labu atbildētājam piedzina tiesas izdevumus un ar lietas vešanu saistītos izdevumus. Ievērojot to, ka ar spriedumu apgabaltiesa netika izlēmusi atbildētāja pieteikto lūgumu par sprieduma izpildes izdevumu piedziņu, tika taisīts papildspriedums, ar kuru pieteiktais lūgums tika noraidīts. Ar kasācijas instances rīcības sēdes lēmumu tika atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar prasītāja un atbildētājas kasācijas sūdzībām par apgabaltiesas spriedumu, bet ar Civillietu departamenta tiesnešu kolēģijas lēmumu tika ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar atbildētāja kasācijas sūdzību par papildspriedumu.

Lietā nepastāvēja strīds, ka prasību apmierinošajam rajona tiesas spriedumam daļā par vidējās izpeļņas piedziņu bija noteikta nekavējoša izpilde un ka atbildētājs samaksāja ar minētā sprieduma izpildi saistītos izdevumus. Tāpat lietā nav strīda, ka nekavējošai izpildei pakļautais tiesas spriedums likumīgā spēkā nestājās un galīgais nolēmums strīdā pēc būtības ir par prasītāja prasības pilnīgu noraidīšanu.

CPL 41. panta pirmajā daļā noteikts, ka pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus [...]. Savukārt atbilstoši CPL 33. panta otrajai daļai tiesas izdevumi ir:

1. valsts nodeva;
2. kancelejas nodeva;
3. ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi.

CPL 39. panta pirmajā daļā ir izsmeļoši uzskaitīti ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu veidi un 4. punktā ir minēti ar tiesas sprieduma izpildi saistītie izdevumi, kas vēl sīkāk ir paskaidroti CPL 566. pantā.

Tādējādi no iepriekš minēto normu satura skaidri izriet, ka ar tiesas sprieduma izpildi saistītie izdevumi ir tiesas izdevumi, kuru atļūdzināšana paredzēta CPL 41.pantā.

Civillietu departaments secināja, ka apelācijas instances tiesas atziņa, ka atbildētājas samaksātie ar tiesas sprieduma izpildi saistītie izdevumi neietilpst to izdevumu sastāvā, kas minēti CPL 39. panta pirmās daļas 4. punktā un būtu piedzenami 41. panta kārtībā, ir acīmredzamā pretrunā ar minētajās normās noteikto.

Tāpat Civillietu departaments norādīja, ka CPL 41. panta pirmās daļas pirmais teikums imperatīvi noteic tiesas pienākumu piespriezt pusei, kuras labā taisīts spriedums, visus tās samaksātos tiesas izdevumus. Tātad pamats izdevumu atļūdzināšanai ir attiecīgās puses labā taisīts tiesas spriedums. Nekādiem citiem apstākļiem šajā gadījumā nav nozīmes, jo tiesas izdevumu apmērus reglamentē valsts un to maksāšanas pienākums un kārtība nav atkarīga no lietas

darbnieka subjektīvām vēlmēm.

Būtiski, ka šajā lietā Civillietu departaments vērtēja arī nekavējošas sprieduma izpildes jēdzienu, atzīstot, ka ar sprieduma nekavējošu izpildi CPL 205. panta izpratnē saprot iespēju to izpildīt saprātīgi īsā termiņā pēc pasludināšanas, negaidot tā stāšanos likumīgā spēkā, nevis to, ka jau nākamajā mirklī tūlīt pēc sprieduma pasludināšanas piedzinējam ir jābūt saņēmušam izpildījumu.

Izpildu rakstu rajona tiesas sprieduma piespiedu izpildei prasītājs pieprasīja un tiesas kanceleijā saņēma saīsinātā sprieduma pasludināšanas dienā 2011. gada 6. maijā. Savukārt 2011. gada 11. maijā (trešajā darba dienā pēc saīsinātā sprieduma pasludināšanas) zvērīnāts tiesu izpildītājs jau vērsās pie atbildētāja ar paziņojumu par pienākumu izpildīt tiesas spriedumu, tas izpildīts 2011. gada 12. maijā. Civillietu departamenta ieskatā, šādos apstākļos nav nekāda pamata uzskatīt, pirmkārt, ka atbildētājs ir kavējis izpildīt spriedumu, otrkārt, ka sprieduma izpildes izdevumu rašanās pamatā ir atbildētāja neattaisnotā kavēšanās, jo atbildētājam nemaz nebija dota iespēja tiesas spriedumu izpildīt saprātīgā termiņā.

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Ar lietas vešanu saistīto izdevumu atlīdzināšana noraidītas pretprasības gadījumā

[at.gov.lv](#)

Ar Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 31. oktobra spriedumu atcelts apelācijas instances spriedums daļā, ar kuru noraidīts prasītāja lūgums atlīdzināt ar lietas vešanu saistīto izdevumu piedziņu sakarā ar pretprasības noraidīšanu.

Prasītājs cēla prasību pret atbildētāju par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu, atjaunošanu darbā un atlīdzības piedziņu par darba piespiedu kavējumu, par savlaicīgi neizmaksātās ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma samaksas un likumisko kavējuma procentu piedziņu, savukārt atbildētājs cēla pretprasību pret prasītāju par pārmaksātās ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma samaksas piedziņu. Lietā prasītāja celtā prasība apmierināta daļēji, bet pretprasība noraidīta.

Prasītājs lūdza atlīdzināt ar lietas vešanu saistītos izdevumus sakarā ar pretprasības noraidīšanu. Apelācijas instances tiesa spriedumā norādīja, ka prasītāja pilnvarotā pārstāvja arguments, ka CPL 44. panta trešā daļa ir attiecināma arī uz gadījumiem, kad pretprasība tiek noraidīta, un tādā gadījumā saskaņā ar CPL 44. panta trešo daļu un šī panta pirmās daļas 1. punkta „a” apakšpunktu prasītājam ir tiesības saņemt atlīdzību par advokāta palīdzības izdevumiem, bet ne vairāk kā 30% no noraidītās pretprasības summas, neatbilst CPL 44. pantam. CPL 44. pants lietas vešanas izdevumu piedziņu saista ar prasītāja prasījumu apmierināto daļu un neparedz, ka prasītājam atlīdzināmo izdevumu apmērs par advokāta palīdzību ir saistāms ar pretprasības pilnīgu vai daļēju noraidīšanu. Savukārt Civillietu departamenta ieskatā šāds viedoklis nav atzīstams par pareizu. CPL 44. panta trešajā daļā noteikts, ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespiež no prasītāja par labu atbildētājam un minētajā tiesību normā tik tiešām netiek lietots jēdziens „pretprasība”, bet gan „prasība”. Taču nav pamata tik sašaurinošai minētās tiesību normas tulkošanai, jo apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā pretprasības institūta būtību. CPL 136. panta otrajā daļā noteikts, ka pretprasību ceļ atbilstoši prasības celšanas vispārīgajiem noteikumiem, no kā secināms, ka pretprasība faktiski ne ar ko neatšķiras no prasības, izņemot to, ka tai jāatbilst CPL 136. panta trešajā daļā noteiktajam un ka tā izskatāma vienā procesā ar sākotnējo prasību. Citus ierobežojumus attiecībā uz pretprasību Civilprocesa likuma normas neparedz. Procesuāli nianse ir tikai tā, ka pretprasībā sākotnējās prasības atbildētājs kļūst par prasītāju (pretprasītāju), bet prasītājs - par atbildētāju. Līdz ar to Civillietu departaments atzina, ka ir pareizs kasācijas sūdzībā izteiktais apgalvojums, ka CPL 44. panta trešajā daļā noteiktais attiecas arī uz pretprasību.

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Jēdzienu "darbnieka nosūtīšana" un "komandējums" nošķiršana, izdevumu un dienas naudas aprēķināšana un izmaksa darbnieka nosūtīšanas gadījumā

[at.gov.lv](#)

Darba attiecību ietvaros praksē nereti tiek dažādi piemēroti jēdzieni “darba brauciens” un “komandējums”, atšķirīga ir arī izpratne par to, kas ir “darbnieka nosūtīšana” un vai minētajos gadījumos ir maksājama tā sauktā komandējuma nauda. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 30. septembra spriedums varētu kalpot par vadošu skaidrojumu minētajos jautājumos un, iespējams, palīdzēs ieviest vienveidīgāku praksi.

Darbiniece cēla prasību tiesā par darba samaksas piedziņu, tai skaitā, par komandējumos pavadītā laika dienas naudas atlīdzināšanu.

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa prasību apmierināja daļēji, piedzenot no darba devējas par labu darbiniecei dienas naudu par atrašanos komandējumā. Par apelācijas instances spriedumu gan darbiniece, gan darba devēja iesniegušas kasācijas sūdzību. Darba devējas ieskatā darbiniecei nepienākas tā sauktā komandējuma nauda, jo darbiniece devusies nevis komandējumā, bet gan darba braucienā. Izskatot kasācijas sūdzības, Augstākās tiesas Civillietu departaments atzina, ka, lai gan apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Darba likuma 14. pantu un nav nošķīrusi jēdzienus “darba brauciens”, “komandējums” un “darbnieka nosūtīšana”, tomēr šī kļūda nav ietekmējusi lietas izspriešanas iznākumu un tādēļ apelācijas instances spriedums atstājams negrozīts.

Spriedumā tiesa sniegusi izvērtējumu minētajiem jēdzieniem un nonākusi pie šādiem secinājumiem:

- jēdzieni “darba brauciens” un “komandējums” ir reglamentēti Ministru kabineta 2010. gada 12. oktobra noteikumos Nr. 969 „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi”. Faktiski komandējums ir darba brauciens uz noteiktu laiku, lai pildītu darba uzdevumus vai papildinātu zināšanas, savukārt darba brauciens ir saistīts ar regulāriem izbraukumiem un pārvietošanos;
- Darba likuma 14. pants, kas regulē darbinieku nosūtīšanu, ir piemērojams, ja (1) darbinieka nosūtīšana notiek pārrobežu pakalpojumu sniegšanas kontekstā, (2) visu darba laiku pastāv darba attiecības starp uzņēmumu, kurš darbinieku nosūta darbā, un šo darbinieku un (3) nosūtīšana notiek īslaicīgi uz noteiktu laika periodu;
- tā kā darbnieka nosūtīšana ietver pārrobežu elementu, tā pēc savas būtības atbilst komandējuma jēdzienam, vienīgi ir šaurāks (jo attiecas tikai uz darba veikšanu ārvalstīs), un faktiski ir komandējuma paveids;
- attiecīgi darba devējam, kurš nosūta darbinieku pakalpojumu sniegšanai uz ārvalstīm, ir pienākums ievērot Ministru kabineta noteikumos Nr. 969 ietvertās prasības par to izdevumu atlīdzināšanu, kas saistīti ar komandējumu. Tātad, nosūtot darbinieku darbā uz citu valsti, darba devējam ir jāizmaksā tās valsts, uz kuru darbinieks nosūtīts, minimālā alga, ar komandējumu saistītie izdevumi un papildus dienas nauda attiecīgajā valstī noteiktajā apmērā;
- nav pamata uzskatīt, ka dienas nauda, kas ir komandējuma naudas sastāvdaļa, ir ietverta algas aprēķinā, ja šāds noteikums nav ietverts starp pusēm noslēgtajā darba līgumā.

Vēl viena būtiska šī sprieduma atziņa. Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādīja, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, nav ievērojusi Satversmes 91. pantā nostiprināto tiesiskās vienlīdzības principu, jo nav ņēmusi vērā spriedumu, kas taisīts pēc faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem analogā lietā citā tiesā un kur tiesas secinājumi bijuši pretēji šajā lietā izdarītajiem. Savukārt Civillietu departaments par šo argumentu norādīja, ka spriedums, uz kuru puse atsaukusies, ir pārsūdzēts un nav vēl stājies likumīgā spēkā, līdz ar to apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, nevarēja atsaukties uz to.

Apvērsuma prasības iesniegšanas termiņa jēdziens; Ekonomiskā krīze un "nepārvaramas varas" jēdziens

[at.gov.lv](#)

Nereti tiesvedības gaitā, lemjot jautājumu par kāda līguma izpildi vai neizpildi, ir jāvērtē arī nepārvaramas varas aspekts. Tāpēc turpmākā tiesu prakses attīstībā būtiska nozīme varētu būt LR AT Civillietu departamenta 2014. gada 12. decembra spriedumam, kurā analizēta ekonomiskās krīzes un nepārvaramas varas savstarpējā ietekme. Departaments atzina, ka, lai gan vispārējā ekonomiskā krīze, kas samazināja personas ienākumus un iespējas komercdarbībā, varēja radīt ārpus tās kontroles esošu šķērslī norēķināties atbilstoši līguma noteikumiem, tomēr šāda šķēršļa rašanās pati par sevi vēl nerada tiesības nepildīt saistības, jo minētais ir tikai viens no kritērijiem, lai atzītu nepārvaramas varas esību. Proti, ir nošķirams nepārvaramas varas gadījums no grūtībām, kad kāds notikums būtiski maina līguma līdzsvaru.

Bez tam, šis spriedums satur arī vērā ņemamu atziņu par apvērsuma prasības celšanas termiņu. Proti, Civillietu departaments atzina, ka CPL 406. pantā noteiktais sešu mēnešu termiņš nav prekluzīvs noilguma termiņš, jo tam ir procesuāla termiņa juridiskā daba.

Apvērsuma prasība ir prasība, ko ceļ parādnieks pret kreditoru gadījumā, kad tiesa ir apmierinājusi kreditora pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir vienkāršots un paātrināts process, kurā nav pieļaujami parādnieka iebildumi. Pieteikums tiek izlemts rakstveida procesa ietvaros, pamatojoties tikai uz kreditora iesniegtajiem CPL 404. panta trešajā daļā norādītajiem dokumentiem. Atbilstoši CPL 405. panta trešajai daļai tiesneša lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu stājas spēkā nekavējoties un tam ir izpildu dokumenta spēks. Ņemot vērā, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir vienkāršots process, Civilprocesa likuma normas tieši neparedz minētā lēmuma pārsūdzēšanu. Tajā pašā laikā CPL 406. panta pirmajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja parādnieks uzskata, ka kreditora prasījums nav pamatots pēc būtības, viņš sešu mēnešu laikā no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas var celt prasību pret kreditoru, lai apstrīdētu prasījumu (apvērsuma prasība). Prasība ceļama tiesā pēc prasības tiesvedības vispārīgiem noteikumiem, vienlaikus nomaksājot attiecīgu valsts nodevu. Tādējādi no minētā izriet, ka apvērsuma prasība pēc savas procesuāltiesiskās būtības ir pārsūdzības līdzeklis (*sk. Senāta 2012.gada 1.marta sprieduma lietā Nr.1133/2012 6.3.punktu*). Civillietu departaments savu viedokli pamatojis kā ar LR Satversmes tiesa 2010. gada 17. maija spriedumu lietā Nr. 2009-93-01 „Par Civilprocesa likuma 400. panta pirmās daļas 1. punkta un 405. panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”, tā arī tiesību zinātnē izteiktām atziņām.

Tādējādi departaments nonācis pie slēdziena, ka CPL 406. panta pirmajā daļā noteiktais sešu mēnešu termiņš apvērsuma prasības celšanai ir uzskatāms par likumā noteiktu procesuālu termiņu, kas neapšaubāmi ir jāievēro, tāpat kā citi Civilprocesa likumā noteiktie termiņi, tomēr jāņem vērā, ka nokavētu procesuālu termiņu tiesa ir tiesīga atjaunot pēc lietas dalībnieka pieteikuma (CPL 51. pants).

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Šī ziņu vēstule ir ZAB RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS publikācija un nav uzskatāma par juridisku padomu vai juridisku atzinumu par jebkādiem tajā minētiem faktiem vai apstākļiem. Mēs esam pielikuši pūles, lai apkopotu un sagatavotu ziņu vēstulē pieejamo informāciju, taču mēs negarantējam informācijas pareizību, pilnību vai aktualitāti. Ziņu vēstules saturs paredzēts vispārīgai informācijai, un mēs iesakām konsultēties ar juristu par Jūs aktuālu konkrētu situāciju, precizējot Jūs interesējošos juridiskos jautājumus.

ZAB RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS | K. Valdemāra iela 20, Rīga | Tel: +371 67240 689 | [www.rln.lv](#)